STÎNGISMUL DE PE MALUL STÎNG

Nu de cîțiva ani deja. Însă un rezultat pozitiv, pe care noi, materialiști, cum sîntem, l-am considera determinant chiar — ridicarea bunăstării materiale — nu se prea vede. Din contra, mai multe grupuri sociale au tot temeiul să nu agreeze perestroika. În sfera economică aceasta bate pasul pe loc, teza despre accelerare — unul din reperele principale ale restructurării la '85 — a fost, pare-se, uitat.

Aceasta-i realitatea. Conștiința, ferecată în dogme și tixită cu utopii ne-a determinat existența. Și acum, pentru a reanima și a umaniza baza, trebuie să pornim de la restructurarea suprastructurii. Aici se părea totul clar. Plasezi în fața gestiunii, finanțării, conducerii un «auto» și se întîmplă minunea.

Ministerul industriei ușoare a înfăptuit acest ritual restructurist printre primii în Moldova și iată că «minunea» a fost imediat susținută în presă și la RTV, dar nu și pe tejghele.

Doamne ferește, nu vom nega toate victoriile și realizările fostului minister. N-ar fi drept față de urmașul lui, concernul «Mold- (înainte era «Min-») — legprom». Nu vom afirma că s-a schimbat doar firma instituției, găsind la concern și destule argumente și considerente ponderabile împotriva unui atare gînd (care, ce să mai vorbim, ar putea să apară). Atîta doar, că problemele referitoare la baza economică, cît și cele caracteristice sistemului administrativ-birocratic de conducere în genere, au rămas.

În cadrul «noilor condiții de gospodărire» sistemul (susmenționat) a promis să nu mai jupoae totul de la întreprinderi, ci să le lase o parte din rezultatele muncii și să nu se prea amestece în folosirea lor. Cîștigați-vă profiturile, acumulați veniturile și faceți cu ele tot, sau aproape tot ce doriți, ca să vă rezolvați problemele. Cum s-au spart atare baloane de săpun în toate domeniile economiei naționale cititorul știe bine: comenzile de stat peste capacități, neasigurarea cu materie necesară, utilajul de la Papură Vodă, problemele sociale pînă la gît — toate sînt împotriva bunelor noastre porniri și radioaselor visări. Așa e și cu industria ușoară. Au vrut să facă totul cum e mai bine, dar pentru unele întreprinderi treaba aceasta a cauzat numai neplăceri: singure nu se pot «hrăni».

Există, însă, una (cel puțin una) pentru care asemenea reforme, par a fi prielnice. Teoretic, autogestiunea am salutat-o cu toții, dar Asociația de producție a țesăturilor din bumbac (A.P.Ț.B.) din Tiraspol avea mai mult temei pentru bucurie. Acest gigant s-a dezvoltat un timp (anii '80—'85) în așa-zise «condiții de seră», lucru care nu-i o taină. Sub invidia întregii ramuri, Asociația creștea și se împodobea, așa încît tocmai înflorind (în măsura în care ne-o putem închipui la noi) a intrat în noile condiții de gospodărire. Au, desigur, destule probleme, dar nu un potop ca și alții. Cel mai interesant lucrul cum s-a creat o asemenea minune? Obișnuit, pe contul altora, pe spatele celorlalte întreprinderi din ramură.

Pe atunci, dacă vă amintiți, tagma gazetărească încerca să demonstreze ministerului că acesta nu are dreptate și nu face bine. Egalitarismul, nivelarea sînt dăunătoare. Centralizarea excesivă e ca un harachiri. Dictatura — și mai rău. Dați fabricilor independență și ocupați-vă de coordonare, dați sfaturi, numai nu le încurcați oamenilor să muncească. Ministerul așa a și procedat. Concernul «Moldlegprom» și-a rezervat doar atît ca să-și păsrteze constituția guvernatoare și stima subalternilor.

Și decontările — concernul pentru aparat nu-și lasă decît 120 mii ruble, visează chiar să treacă la autofinanțare — tiraspolenii vor da banii în buget, bugetul, însă, de îndată va transmite totul concernului.

Mai departe. S-a reproșat cum că se lua «mită» pentru trecerea hîrtiilor de pe o masă pe alta (fondurile centralizate, eliberate de stat pentru extinderea comenzilor lui, fonduri limitate pe care ministerul le transferă întreprinderii pe gratis — concernul acum le «vinde», încasînd bani nemeritați). Ei, dacă-i așa, concernul nu-i va mai lua. N-au să sărăcească. Ba se mai presupune că cele 5 centre, create pe lîngă concern, inclusiv centrul pentru asigurare tehnico-materială, vor trece la autofinanțare. Convine — colaborăm, nu — nu să fie. Se mai planifică întemeierea unei bănci comerciale. De aici — numai foloase: cele 2 milioane ruble, procente pe care le plătește azi A.P.Ț.B. pentru împrumuturi, concernul putea să le ia și pe ele, dar le lasă, se poate spune (s-a și spus în secția financiară a concernului) că nici nu întreprinderea, ci aparatul mărinimos al concernului le achită. Banca va acorda înlesniri și mai multe.

În fine, aceasta-i situația. Cînd o cuoaștem, să trecem la concluzii și niște considerente de ordin mai general.

Dicționarele noastre atestă cuvîntul «stîngism» ca o aripă oportunistă, pseudoradicală, ce se maschează cu fraze revoluționariste. Cam așa, în afara reproșurilor de ordin moral, a fost caracterizată A.P.Ț.B. din Tiraspol la Chișinău.

Dar să medităm, avem de a face cu stîngismul din dicționar sau, poate, cu ceva nou din viața reală, o cotitură spre stînga, necesară astăzi ca aerul, spre alternativă — deci și spre libertate, spre viitor? Ne-am trezit într-un cerc vicios. Restructurarea nu dă rod, dar fără rezultate materiale sesizabile oamenii nu mai vor să se restructureze. Industria ușoară trebuie să se dezvolte accelerat, pentru care lucru sînt necesare mijloace, care la rîndul lor erau așteptate tocmai în rezultatul noilor forme de gospodărire. Nu odată am auzit cuvintele: să zicem că pînă la sfîrșitul cincinalului... dar cît a mai rămas? În curînd ne vom da seama că în locul pîrghiilor economice, de piață, vom rămîne tot cu metodele de administrare dictatorială. Fiindcă practica relațiilor libere ne lipsește, alternative nu-s. Tiraspolenii nu fug nicăieri. Aceeași piață, consumatorul producției lor — fabricile de confecții din Moldova, industria locală — nu-i vor scăpa din mîini. Contractele externe? Să le dea Domnul! Oare nu spre aceasta tindem? Sau e mai bine să ne înecăm cu toții, decît să-i permitem cuiva ieșirea pe piață?

Se complică mult (pentru cei ce vor neapărat să complice totul) evenimentele politice de la Tiraspol. Și dacă (— se întreabă ei —) toate întreprinderile din Tiraspol se izolează, ca să ne părăsească, în «autonomia» lor, cu toții odată republica? Or, dacă ei sînt economic neputincioși, la ce bun ne trebuiesc ca să-i hrănim? (La figurat, desigur). Și dacă sînt puternici, dar și aceasta la figurat, oare nu trebuie salutat acest lucru, nu să învățăm de la ei ar trebui, să le urmăm pilda? Doar nu pot fi ținute veșnic întreprinderile în pagubă sau puțin rentabile pe spatele altora. Mai devreme sau mai tîrziu toți vor merge pe această cale, dacă vrem să mergem înainte.

Substituirea criteriilor economice prin cele cauzi-politice vor dăuna doar, atît celor dintîi, cît și ultimelor, A.P.Ț.B., dacă trebuie poate fi reținut în concern (precum și malul stîng în republică) nu cu bîta. Numai delimitînd aceste două aspecte, se va ajunge la economice, orașele, numai astfel — toată Moldova.

Un stîngism prea pronunțat ar fi el dăunător. Să nu uităm, centralizarea rațională e necesară și de folos. Nu cea care am avut-o pînă în prezent — strachină comună în care se varsă totul și de unde trebuia să aștepți să ți se împartă — ci concentrarea benevolă, reciproc avantajoasă a forțelor și mijloacelor pentru a ieși în comun din impas. Așa idei se coc și-n concern, și-n asociație. Tiraspolenii au deja baza pregătită: legături strînse cu antreprenorii, ieșire pe piață, cultură tehnologică avansată, specialiști calificați. Ei vor să organizeze nu concern, dar un urmaș al fostului minister, nu unul «orizontal». Un concern «pe verticală», cointeresînd «pe verticală» toate nivelurile, de la producătorii de bumbac, împreună cu fabricile de confecții, comerț, pînă la noi, cumpărătorii. Bune idei are concernul. De menționat, că alte subdiviziuni ale lui nu au, deocamdată, pretenții. Noul proiect de statut (cred cîndva fără a ține cont de opinia celor de la A.P.Ț.B.) nu mai presupune în formulări subordonarea întreprinderilor față de concern, prevede participarea benevolă, relațiile economice de piață în locul administrării. Sînt presupuse și funcții mai complicate, cum ar fi, bunăoară, contractarea tendinței spre monopolizare, majorării valorii producției și prețurilor (un păcat nu străin, de altfel, tiraspolenilor, care ridicînd calitatea producției cu indexul «N», «D» ș.a. își sporesc veniturile și își majorează indicii îndeplinirii planurilor pe contul cumpărătorilor — noi însă așteptăm mărfuri noi la prețuri normale!), măsuri împotriva reducerii artificiale a producției și realizării mărfurilor.

Considerăm că practica A.P.Ț.B. independente va prinde bine și concernului. Cîndva A.P.Ț.B. se va mai întîlni cu «Moldlegprom», poate în calitate de concurenți, poate de parteneri. Se mai poate ca odată concernul să întreprindă în componența A.P.Ț.B. și pe urmă să o părăsească. Și va fi un lucru normal.

Virgil ZAGAEVSCHI

STATISTICĂ NECOMENTATĂ

DISCIPLINA GESTIONARĂ

Ministerele, comitetele și departamentele	Numărul obiectivelor supuse controlului în 1989	au fost constatate denaturări în sistemul dărilor de seamă	Ponderea în %	Inclusiv majorarea nejustificată a datoriei	%
Ministerele:					
industriei materialelor de construcție	33	15	45,5	I	3,0
telecomunicațiilor	2	-	-	-	-
construcțiilor	9	3	33,3	-	-
comerțului	4	I	25,0	-	-
ocrotirii sănătății	9	3	33,3	-	-
învățămîntului	63	27	39,7	I	I,5
culturii	4	-	-	-	-
industriei locale și deservirii sociale	37	I6	43,2	I	2,7
transportului și gospodăriei rutiere	46	20	43,5	3	6,5
gospodăriei comunale și de locuințe	66	33	50,0	3	4,5
Comitetele de stat:					
pentru ocrotirea naturii și gospodăria silvică	5	-	-	-	-
pentru aprovizionare	3	3	I00,0	-	-
pentru edituri ,poligrafie și comerțul cu cărți	4	I	25,0	-	-
AP "Moldhlebprom"	9	3	33,3	I	II,I
Uniunea agroindustrială	I050	304	29,0	22	2,I
Uniunea republicană a cooperativelor de consum	I77	7I	40,I	-	-
Direcția "Moldenergo"	8	-	-	-	-
Direcția căii ferate Moldovenești	-	-	-	-	-
Direcția aviației civile	-	-	-	-	-
Concernul "Moldlegprom"	I2	I	8,3	-	-
Întreprinderile de subordonare unională	47	I9	40,4	4	8,5
Altele	78	I4	I9,4	I	I,4
ÎN TOTAL	I665	534	32,I	37	2,2

NOTA. În anul 1989 înrăutățirea disciplinei gestionare în raport cu cel precedent s-a constatat în sistemele a 12 din 20 de ministere și departamente supuse controlului.

Ponderea denaturărilor scoase la iveală în sistemul dărilor de seamă a crescut în comparație cu anul 1988 la întreprinderile și organizațiile Ministerului transporturilor și gospodăriei rutiere de la 7,7 pînă la 43 procente, Ministerului ocrotirii sănătății — de la 15 la 33 procente, Ministerului gospodăriei comunale și de locuințe — de la 13 la 50 procente, la întreprinderile de subordonare unională — de